

๒
บทที่ 2

หลักการและแนวคิดจากวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเป็นการเสนอทฤษฎีหลักการ และแนวคิดจากเอกสาร งานวิจัย และวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยจะเสนอเป็นลำดับดังนี้ ในคำนี้เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย ความหมายของกิจกรรมนักเรียน วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมนักเรียน ประเภทของกิจกรรมนักเรียน หลักสูตรการจัดกิจกรรมนักเรียน คุณลักษณะของครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียน ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน และการประเมินผลกิจกรรมนักเรียน ส่วนในคำนี้เทศการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ความหมายของการนิเทศการศึกษา ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา กระบวนการในการนิเทศการศึกษา เทคนิคที่ใช้ในการนิเทศการศึกษางานนิเทศการศึกษา และกิจกรรมการนิเทศการศึกษา จากความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่รวบรวมจากเอกสารและผลการวิจัย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ในการจัดกิจกรรมนักเรียนให้บรรลุจุดหมายตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรกิจกรรมนักเรียน ปี พ.ศ. 2520 นั้น ครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนจำต้องรู้จักบทบาทหน้าที่และตน และสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะครูที่ปรึกษาได้อย่างถูกต้อง ตลอดทั้งต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเหมาะสมในการเป็นครูที่ปรึกษา กิจกรรมจึงจะสามารถจัดกิจกรรมนักเรียนได้บรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะเพื่อให้นักเรียนช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และช่วยส่งเสริมความรู้ ความถนัดให้สอดคล้องกับวิชาในหลักสูตร ดังนั้นครูที่ปรึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และครูที่ปรึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างคุณลักษณะส่วนตนให้มีความเหมาะสมกับงาน การเรียนรู้งานในหน้าที่ที่จะพึงปฏิบัติให้เข้าใจตรงแต่อยู่เสมอ การนิเทศการศึกษาซึ่งอาจจัดโดยศึกษานิเทศก์ หรือ

013821

บุคลากรฝ่ายบริหารของโรงเรียนที่มีความจำเป็นอยู่มากที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของครูที่ปรึกษากิจกรรม ในส่วนของการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับคุณลักษณะ และงานในหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ก็จะช่วยให้การทำงานของครูที่ปรึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น และได้รับผลดี

ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

คำว่า "กิจกรรมเสริมหลักสูตร" นี้ มีชื่อเรียกกันไปต่าง ๆ นานา เช่น กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมกึ่งหลักสูตร กิจกรรมรวมหลักสูตร กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมครูและนักเรียน กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมนอกชั้นเรียน เป็นต้น (ประภาพรพรหม สุวรรณสุข 2523 : 40)

ในสหรัฐอเมริกา ก็มีการเรียกชื่อกิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ กันดังนี้

1. Extra Curricular Activities
2. Extraclass Activities
3. Co-Curricular Activities
4. Informal Curriculum
5. Semi-Curriculum Activities
6. Creative School Activities
7. Activities or School Activities
8. Campas Activities
9. Non Curricular Activities
10. Allied Activities
11. Group Activities
12. Intercurriculum
13. Third Curriculum
14. Co-Curriculum

(นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย 2517 : 1)

คำจำกัดความ หรือความหมายที่แท้จริง ของคำว่า "กิจกรรมนักเรียน" ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิในคานาวิชาการ ทั้งของไทยและของชาวต่างประเทศให้คำจำกัดความไว้หลายคนดังนี้

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นส่วนเสริมการเรียน การสอนตามประมวลการเรียนในหลักสูตร ทำให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเพื่อให้นักเรียนเจริญอกงาม ทั้งในคานาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย(ประภาพรรณ สุวรรณสุข 2523 : 40)

กิจกรรมนักเรียน เป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นให้นักเรียนนอกเหนือจาก หลักสูตรที่กำหนดไว้ในชั้นเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ความสนใจที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และเสริมบทเรียนในชั้นเรียน (นพพร พานิชสุข 2524 : 12)

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง ประสบการณ์ที่จัดขึ้นนอกห้องเรียน จัดอย่างไม่เป็นทางการนัก นักเรียนมีส่วนร่วมและเป็นผู้จัดเอง ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ ไม่ใช่เป็นการเรียนการสอนอย่างปกติ ไม่มีการบังคับว่ากิจกรรมจะต้องทำ จะทำหรือไม่ก็ได้ กิจกรรมเหล่านั้นไม่มีการวัดผลใดตก จัดขึ้นเพื่อเสริมประสบการณ์การเรียน การสอนปกติให้ได้ผลสมบูรณ์ขึ้น เป็นการฝึกฝนความเป็นพลเมืองดีในสังคม (ประคิมรุ้ ฮวบเจริญ 2521 : 161)

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติ หรือ นอกเหนือจากการวางสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อสนองความสนใจ ความสามารถ และ ความถนัดของนักเรียน อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ให้แตกฉานยิ่งขึ้น และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางคานาบุคลิกภาพของนักเรียนให้ เหมาะสมตามคานาิยมที่คังงามของสังคมปัจจุบันและอนาคต (จารึก อยะะวงศ์ 2527 : 29)

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง บรรดากิจกรรมประกอบ หรือนอกหลักสูตร
ทั้งหลายที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนนอกห้องเรียน (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ 2517 : 1)

กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นโปรแกรมและการจัดดำเนินงาน ซึ่ง
นักเรียน นักศึกษา หรือสถาบันทางการศึกษาจัดทำขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้าง
ความสนุกสนาน เพิ่มความรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถ
โดยไม่มีภาระให้หน่วยกิต (Credits) และอยู่ภายใต้การควบคุมของสถานศึกษา
นั้น ๆ (Carter V. Good 1945 : 7)

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายในสถานศึกษาที่นักเรียน
มีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ และสถานศึกษายอมรับ สนับสนุน
กิจกรรมเหล่านั้น การเข้าร่วมกิจกรรมนั้น จะไม่มีผลในการนับเป็นส่วนในการ
พิจารณาผลการศึกษา (Robert W. Frederick 1959 : 6)

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง ประสบการณ์ที่ดี เป็นส่วนส่งเสริมการเรียน
การสอน ตามประมวลการเรียนในหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กเจริญ
งอกงามทุกด้าน ดำรงตนเป็นพลเมืองดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้
(Ellsworth. Tompkins 1950 : 10)

โดยสรุป กิจกรรมนักเรียน คือ กิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากกิจกรรมใน
หลักสูตร กิจกรรมประเภทนี้ จะไม่มีการบังคับให้นักเรียนเข้าร่วม แต่เป็นการ
เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเข้าร่วมในกิจกรรมที่ตนถนัด และสนใจของแต่ละคน
เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการช่วยเหลือ
นักเรียนให้มีความรู้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน

หลักสูตรการศึกษากิจกรรมนักเรียน ระดับประถมและมัธยมศึกษา
พุทธศักราช 2520 ได้ระบุถึงวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย
5. เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ในคุณค่า คำรงไว้ และส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
6. เพื่อให้เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัด และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม
11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 1)

เอกชัย กี่สุขพันธ์ ได้ระบุถึงจุดประสงค์ของกิจกรรมนักเรียนไว้ในเอกสารประกอบการศึกษาวิชากิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. เป็นการเตรียมนักเรียนให้อยู่ในสังคมประชาธิปไตย
2. ส่งเสริมให้ความสนใจของนักเรียนได้รับการตอบสนอง
3. ช่วยให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรมีความสมบูรณ์ขึ้น
4. ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความถนัด ความสนใจ ความสามารถ

ของตนเอง

5. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนได้ฝึกความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีใน
การทำงานเป็นหมู่คณะ
6. ช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมีโอกาสทำกิจกรรม
ด้วยตนเอง และได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับในการจัดกิจกรรมนักเรียน
7. เพื่อเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยให้กับนักเรียน
8. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ให้นักเรียนมีความรักในสถาบัน
และภูมิใจในสถาบัน
9. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี
10. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียน
กับนักเรียน และโรงเรียนกับชุมชน (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2527 : 1)

แอนนา เฮเลน แกลเลกเฮอร์ (Anna Helen Gallagher)
ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้คือ

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยให้นักเรียนปรับตนเองให้เข้ากับ
สภาพชีวิตการเป็นนักเรียน
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการใช้เวลา
เวลาเรียนและการใช้เวลาว่าง
3. กิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยสร้างเสริมความสนใจ และทักษะ
ในการจัดกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
4. กิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจ
อาชีพต่าง ๆ
5. นักเรียนสามารถเรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรม
เสริมหลักสูตร โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ (Anna Helen Gallagher
1965 : 40)

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมนักเรียนได้ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางขึ้น มีความเจริญงอกงามเป็นคนที่สมบูรณ์ ได้มีโอกาสพัฒนาร่างกาย จิตใจ ตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคม ให้รู้จักคุณค่าและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมนักเรียน

ในหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้ให้หลักการและเหตุผลเน้นถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมนักเรียนว่า "เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายหลักที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้มีความซื่อสัตย์ ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนการดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย เพื่อความเป็นเอกราช ความมั่นคงของชาติสืบไป

เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาล และให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา จึงสมควรวางหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดกิจกรรมนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 1)

การจัดกิจกรรมนักเรียน นับว่ามีความสำคัญ และจำเป็นต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้น มุ่งจะพัฒนานักเรียนในด้านเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ ส่วนการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต้องการกำลังคน ซึ่งมีประสิทธิภาพในการประกอบกิจการงาน และความสามารถซึ่งจะปรับตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ฉะนั้นนักการศึกษาควรพิจารณาถึงสิ่งอื่น ๆ ที่จะมีส่วนในการพัฒนานักเรียน นอกจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องจัดให้แก่นักเรียน วันนอร์ มะทา ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า มีความจำเป็นด้วยเหตุผล 5 ประการ คือ

1. เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยาของนักเรียน ซึ่งต้องการยอมรับ

ของบุคคลในวัยเดียวกัน การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ความสำเร็จ การยกย่อง ชมเชย การฝึกทักษะ ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การอยู่ในสภาพแวดล้อม ซึ่งอบอุ่นเป็นมิตร และเข้าใจกันเพื่อทดแทนสิ่งที่ตนขาด เช่น ความสามารถในการเรียน ความสามารถในการเล่นกีฬา เป็นต้น

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร สามารถดึงเอาความสนใจ ความสามารถ พิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียนให้แสดงออกมาได้ เช่น กิจกรรมทาง คำนการจัดทำหนังสือ คนตรี วาดเขียน และกิจกรรมซึ่งมีการแข่งขัน เขาจะแสดง พฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏให้เห็นก็ต่อเมื่อมีอิสระในการเลือกทำโดยสมัครใจ และ ตระหนักในความรับผิดชอบต่อกิจกรรมนั้น ๆ

3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่าง ให้มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และตนเอง เพราะเมื่อนักเรียนมีกิจกรรม ซึ่งตนสนใจร่วมทำกับเพื่อน เขาจะไม่ตั้งตนเป็นผู้ต่อต้านสังคม หรือประพฤติผิดต่อ สังคม นอกจากนี้ ยังอาจจะเกิดความสนใจใหม่ ๆ ขึ้น เพราะได้พบกับบุคคลซึ่ง มีความสนใจเหมือน ๆ กัน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรบางประเภท อาจจะช่วย ให้นักเรียนได้พบสิ่งที่มีความสำคัญในชีวิตในภายภาคหน้า

4. เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีงามระหว่างนักเรียน และนักเรียน กับครู อาจารย์ เพราะการได้ทำงานร่วมกัน ทำให้บุคคลได้มีโอกาสรู้จักกัน มากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถามความข้องใจ และข้อเท็จจริง ซึ่ง แต่ละฝ่ายต้องการรู้ แต่สำหรับครู อาจารย์นั้นจะมีภาระวังเรื่องการวางตนให้ ถูกต้องกับจรรยาบรรณของอาชีพ และวัฒนธรรมอันดีงาม

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของเด็กได้ดีกว่า การเรียนในชั้นเรียน ครูหรืออาจารย์ที่ปรึกษา จะต้องปล่อยให้เด็กมีโอกาสจัดทำ กันเอง มีโอกาสเลือกและประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง นอกจากเด็กจะต้องการ ความช่วยเหลือบางประการ เพราะถ้าครูเข้าไปเกี่ยวข้องมากเกินไป สภาพการ จัดกิจกรรมก็จะไม่แตกต่างไปจากการเรียนในชั้นเรียน (วันนอร์ มะทา 2523 :

สภาพ สัตยานนท์ ได้ศึกษา "ความคิดเห็นของนักเรียนในโรงเรียน
สตรีวิทยาที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปีการศึกษา 2517" พบว่า นักเรียน
ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในกิจกรรม มีความเห็นว่าการกิจกรรมสนุกสนาน ทำให้
ความรู้เพิ่มขึ้น ช่วยฝึกทักษะการทำงาน สร้างความสามัคคีอันดีระหว่าง ครูกับ
นักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกันก็ ข้อเสนอแนะของนักเรียนต่อครูที่ปรึกษา
คือ ควรแจ้งวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับก่อนร่วมทำกิจกรรมทุกครั้ง
(สภาพ สัตยานนท์ 2517 : บทคัดย่อ)

ในด้านความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนักเรียน เช่น
ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครู-อาจารย์ ในโรงเรียนทั่วไป และผู้ปกครอง ที่มีต่อ
กิจกรรมนักเรียน ได้มีผู้สนใจทำการวิจัยไว้หลายท่าน เช่น

นิตยา เปลื้องนุช ได้ทำการศึกษา "เจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครูและ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ของโรงเรียนรัฐบาลภาคกลางที่มีต่อการจัดกิจกรรม
นักเรียน" โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ใหญ่ 9 คน ครู 64 คน ครูที่
ปรึกษากิจกรรมนักเรียน 48 คน คณะกรรมการนักเรียน 71 คน นักเรียน 276 คน
พบว่า อาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนมี
ความเข้าใจ และตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมนักเรียน มีคณะ
กรรมการนักเรียน คำนึงงานร่วมกับครูที่ปรึกษา ปัญหาที่พบที่น่าสนใจ คือ ครู
ที่ปรึกษา ไม่มีเวลา ไม่ได้รับความร่วมมือจากครูและนักเรียนเท่าที่ควร
(นิตยา เปลื้องนุช 2519 : 74-75)

และประภัสสร มโนรัตน์ ได้ศึกษา "เจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครู และ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในภาคเหนือที่มีต่อการจัดกิจกรรม
นักเรียน" ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 618 คน เป็นอาจารย์ใหญ่ 8 คน ครู
160 คน ครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียน 60 คน นักเรียน 320 คน และ
คณะกรรมการนักเรียน 70 คน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่อาจารย์ใหญ่
ครูและนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่า มีประโยชน์ในการส่งเสริมความรู้ในหลักสูตร
ครูมีความเห็นว่า ช่วยแก้ปัญหาการปกครอง นักเรียนส่วนมากเห็นว่า มีประโยชน์

ในการฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกัน (ประภัสสร มโนรัตน์ 2519 : 110-112)

อรุณ เวทยะเวทิน ได้วิจัยเรื่อง "เจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน" โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียน ได้ข้อสรุปว่า ส่วนมากมีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน ทัศนคติถึงประโยชน์ที่ใครรับ ให้ความสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เห็นว่าครูส่วนมากได้ให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนดี และมีความเห็นว่า กิจกรรมทำให้ผลการเรียนของนักเรียนค่อยลง นักเรียนส่วนมากจะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจ โดยวิธีสมัครเป็นสมาชิก กิจกรรมที่นักเรียนสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมเกี่ยวกับสังคมและชุมนุมทางวิชาการ (อรุณ เวทยะเวทิน 2519 : 100-104)

สุมาลี แจบเกาะ ได้ทำการศึกษา "เจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน" ศึกษาจาก อาจารย์ใหญ่ 5 คน ครู 189 คน ครูที่ปรึกษา กิจกรรม 35 คน นักเรียน 428 คน คณะกรรมการนักเรียน 118 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน ครู และครูที่ปรึกษา มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน ต่างก็เห็นว่า กิจกรรมนักเรียนมีคุณค่า และช่วยสร้างสรรคความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อ กิจกรรมนักเรียน ต่างก็เห็นว่ามีคุณค่า ให้ประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน แต่ไม่ค่อยเห็นประโยชน์ในข้อที่ว่า กิจกรรมทำให้ผลการเรียนดีขึ้น (สุมาลี แจบเกาะ 2519 : 111-115)

ประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียน

หลักสูตรการจักกิจกรรมนักเรียน ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียน ออกเป็น 10 ประเภท คือ

1. กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือกิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์

2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 2)

และมีบุคคลที่สนใจทำการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนไว้หลายค่านั่งของชาวไทย และต่างประเทศ ได้แก่ ในค่านสำรวจสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา เช่น สุนทร โคตรบรรเทา ได้ศึกษาเรื่อง "การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" เมื่อปี พ.ศ. 2506 โดยสำรวจกิจกรรมที่จัดไว้ดำเนินการ ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนทัศนคติของครู และนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า กิจกรรมนักเรียนที่จัดขึ้น ได้แก่ สภานักเรียน ชุมนุนทางวิชาการต่าง ๆ การไปศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ งานสร้างสรรค์รื่นเริง การจัดทำหนังสือ การอภิปราย ปลูกดา และไ้ว่าที่ การจัดนิทรรศการ ฉายภาพยนตร์ และการจัดการแข่งขันกีฬา ในการดำเนินงานส่วนใหญ่ มีคณะกรรมการบริหารชุมนุมเป็นฝ่ายดำเนินการ และมีอาจารย์ที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำปัญหา และอุปสรรคที่พบ คือ สมาชิกยังไม่สนใจเท่าที่ควร งบประมาณที่ใช้ดำเนินการไม่เพียงพอ สถานที่ไม่อำนวย เวลาจำกัด และไม่แน่นอน จึงทำให้ไม่สะดวกแก่ครู และนักเรียนที่มาร่วมกิจกรรม (สุนทร โคตรบรรเทา 2506 : 105)

วาทสัน บัญโคตร ได้ศึกษาเรื่อง "การจัดกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา

เขตการศึกษา 6" เมื่อ พ.ศ. 2518 โดยสำรวจจากผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวดกิจกรรม พบว่า ประเภทกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ที่จัดส่วนใหญ่คือ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ พัฒนาโรงเรียน รองลงมาได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย กิจกรรมศาสนา กิจกรรมการใช้ห้องสมุด และกิจกรรมนันทนาการ ส่วนกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดน้อยที่สุด คือ กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย (วรทัศน์ บุญโคตร 2528 : 9) และในปีการศึกษา 2526 สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัย เกี่ยวกับประเภทของกิจกรรม พบว่าโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากจัดกิจกรรมทุกประเภทตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมที่จัดมากที่สุด คือ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี และผู้บำเพ็ญประโยชน์ รองลงไปเป็นกิจกรรมศาสนา ส่วนกิจกรรมที่จัดน้อยที่สุด คือ กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย (สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์ 2527 : 137)

บลันท์ และคลอสไมเยอร์ (Blount and Klausmeier จากหนังสือ Teaching in Secondary School) ได้จำแนกประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในระดับมัธยมศึกษาออกเป็น 6 ประเภท

1. กิจกรรมประเภทค่านิยม งานอดิเรก การให้บริการ และระบบที่ให้ผู้สมาชิกช่วยตัวเอง
2. กิจกรรมประเภทที่จัดขึ้นเฉพาะนักเรียนชายหญิง และกิจกรรมลับเฉพาะกลุ่ม
3. กิจกรรมประเภทการปกครองและบริหาร
4. กิจกรรมประเภทกรีฑา คนตรี ละคร กิเลส หนังสือพิมพ์
5. กิจกรรมประเภทการเข้าสมาคม
6. กิจกรรมประเภทจัดแคมป์

(Blount and Klausmeier อ้างถึงใน วันนอร์ มะทา 2523 : 4-5)

หลักสูตรการจัดกิจกรรมนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 โดยมีหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมที่เป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในอันที่จะปลูกฝังเยาวชนไทยให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ค้ำจุน มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้งให้ค้ำจุนส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนส่งเสริมความเป็นเอกราชมั่นคงของชาติ

ดังนั้น เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลและให้เป็นไปตามเกณฑ์การจัดกิจกรรมตามระเบียบดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเกณฑ์การจบหลักสูตรข้อหนึ่งของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนที่จะสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 นั้น จะต้องใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของเวลาที่กำหนดให้ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาอยู่ในโรงเรียน และในระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ยังได้กำหนดเกณฑ์การจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 12 ข้อ ซึ่งในข้อที่ 3.7 ได้กำหนดไว้มีใจความว่า "นักเรียน นักศึกษาจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ อย่างละ 1 กิจกรรม ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 2)

กรมวิชาการได้พิจารณาเห็นว่า กิจกรรมทุกกิจกรรมเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าต่อนักเรียน จึงได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ขึ้น เพื่อเสนอแนะแนวในการดำเนินงานด้านการจัดกิจกรรมให้สนองความสนใจ ความถนัด และความสามารถของนักเรียน และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย

ต่อมาเมื่อ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหลักเกณฑ์การให้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ตามคำสั่งที่ วก. 145/2521 ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้คือ

"ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โรงเรียนจะต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละ 7 คาบ ๆ ละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ โดยจัดให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อย สัปดาห์ละ 32 คาบ ส่วนอีก 3 คาบ ให้ใช้ในการแนะแนว จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริม หรือให้นักเรียนเรียนซ้ำวิชาที่ไม่ผ่าน

กิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ และเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ และอุปนิสัยของนักเรียนอย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 82)

จึงเป็นผลให้มีการประกาศแก้ไข เพิ่มเติมข้อความในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 (ครั้งที่ 2) ตามมา สาระที่ปรับปรุงให้เพิ่มขยาย และประเภทของกิจกรรมนักเรียนให้ชัดเจนโดยกำหนดประเภทของกิจกรรมไว้ 10 ประเภท

คู่มือการจัดกิจกรรม ฉบับแก้ไข ครั้งที่ 2 ใช้มาจนถึงปี พ.ศ. 2524 กรมวิชาการได้เห็นสมควรที่จะต้องปรับปรุงข้อความบางตอนให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จึงได้พิมพ์คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3 พุทธศักราช 2524 ซึ่งมีความสมบูรณ์เป็นหลักสูตรกิจกรรมนักเรียน โดยมีสาระโดยย่อตามลำดับคือ

1. หลักการและเหตุผล
2. จุดประสงค์

3. ขอบข่ายและประเภทของกิจกรรมนักเรียน
4. หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรม
5. สิ่งที่สถานศึกษาต้องเตรียมการ
6. การประเมินผล

นอกจากนี้ยังเพิ่มตัวอย่างการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไว้อีกด้วย

ครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียน

เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการที่จะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางที่ดี และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ บทบาทและหน้าที่ของครูต่องานจัดกิจกรรมนักเรียน มีดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานของกิจกรรมนักเรียน เป็นอย่างดี
2. สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจกรรมนักเรียนแก่นักเรียนได้
3. สามารถให้คำแนะนำนักเรียนให้รู้จักเลือกเข้าเป็นสมาชิกของชุมนุม
4. สามารถเร้าความสนใจของนักเรียน เพื่อให้มาร่วมกิจกรรมนักเรียนได้
5. เป็นผู้รายงานกิจการต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ปฏิบัติไปแล้วต่อผู้บริหารโรงเรียน
6. ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม
7. คอยดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติตามกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนการที่ได้วางไว้
8. ถ้ามีสิ่งไม่ดั่งงามเกิดขึ้นภายในชุมนุม ครูจะต้องเป็นผู้รายงานให้ผู้บริหารทราบ
9. มีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินผลของกิจกรรม (ประภาพรรณ

ประคิษฐ์ ฮวบเจริญ ไคล่กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ปรึกษาว่าควรมี
ลักษณะ

1. ต้องเป็นมิตร
2. เห็นอกเห็นใจนักเรียน
3. มีความสุขุม รอบคอบ
4. มีความเป็นผู้ใหญ่
5. มีอารมณ์มั่นคง
6. การทำงานร่วมกับนักเรียนอย่างกันเอง
7. ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี
8. ให้เป็นที่เคารพนับถือของเด็กได้

(ประคิษฐ์ ฮวบเจริญ 2521 : 165)

วันนอร์ มะทา ไคล่กล่าวถึงคุณสมบัติของครูที่ปรึกษาว่าควรมีดังนี้

1. มีความเข้าใจ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับนักเรียนได้
2. รู้วิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ถูกต้อง
3. ยินดีเสียสละเวลาร่วมทำงานกับนักเรียน
4. มีหลักการสร้างความสามัคคีระหว่างนักเรียนในสถาบันเดียวกันและ

ทางสถาบัน

5. สามารถใช้กิจกรรมเบนความสนใจ และชักจูงให้นักเรียนมีพฤติกรรม

การรวมกลุ่มไปในแนวทางที่ดี (วันนอร์ มะทา 2523 : 13)

William (1968) ได้เสนอลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม
นักเรียนไว้ดังนี้

1. มีความกระตือรือร้น มีความสนใจอย่างแท้จริง และมีความเต็มใจที่จะ
จะสละเวลา และกำลังงานเพื่อช่วยงานกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ
2. รู้ในสาขาวิชาที่จะทำงานในชุมนุมอย่างแท้จริง
3. รู้ว่าองค์การนักเรียนชุมนุมต่าง ๆ สามารถจะส่งเสริมประสบการณ์
ทางการศึกษาของนักเรียนอย่างกว้างขวาง

4. มีความสนใจในตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล

5. เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาระงานกิจกรรมนักเรียน

(William F. Neil 1968 : 3-4)

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ครูสามารถใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรวมกลุ่มของนักเรียนไปในทางที่ดี ตามความต้องการของสังคม

2. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตของนักเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างไปในทางที่ถูกต้อง

5. ช่วยฝึกให้นักเรียนให้รู้จักอยู่ร่วมกันโดยราบรื่นในสังคมประชาธิปไตย

6. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้ความคิด ตัดสินใจ และสามารถทำสิ่งต่าง ๆ

ได้โดยลำพัง

7. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักการร่วมกันทำงานในสังคม

8. ช่วยฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย

9. ช่วยฝึกให้นักเรียนมีความสามัคคี รักโรงเรียน และรักหมู่คณะ

10. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี

11. ส่งเสริมความสนใจให้เหมาะสมกับลักษณะของความแตกต่างของ

นักเรียนเป็นรายบุคคล

12. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่ตนถนัด

13. ช่วยลดปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน เพราะถ้าโรงเรียนได้จัด

กิจกรรมในสิ่งที่นักเรียนสนใจ นักเรียนก็จะมีอาการกระตือรือร้นในการที่จะมา

โรงเรียนทุกวัน

14. สร้างอุปนิสัยที่ดีให้แก่นักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมชุมนุมสวัสดิการ จะช่วยให้สมาชิกเข้าใจปัญหาของผู้อื่น รู้จักรับใช้ผู้อื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว
15. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน
16. ช่วยทำให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(ประภาพรรณ สุวรรณศุข 2523 : 48)

มีนักการศึกษาหลายท่านเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ว่ามีประโยชน์ มีคุณค่าต่อการพัฒนาตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เช่น

พัชรา จันทร์ประเสริฐ จาก วารสารแนะแนว มีความเห็นเช่นเดียวกัน และกล่าวว่า "การให้การศึกษาแก่เด็ก เพื่อต้องการให้เด็กพัฒนาตนเองทุกด้าน ทางโรงเรียน ควรคำนึงถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนด้วย เพราะเนื้อหาวิชา ทุกแขนงต่างมีความสำคัญยิ่ง แต่จะให้ผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ก็ต้องอาศัยกิจกรรมนอกหลักสูตรมาประกอบด้วย (พัชรา จันทร์ประเสริฐ 2512 : 61-63)

สุภา หรุจิตวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีคุณค่า และมีประโยชน์อย่างยิ่ง จนเป็นที่ยอมรับของ นักการศึกษา ทั้งไทยและต่างประเทศ เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าว ให้ประสบการณ์ในการทำงาน ให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ช่วยส่งเสริมความสามารถพิเศษของนักเรียน ช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ ตลอดจนเป็นการสร้างอุปนิสัยที่ดี ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งนับได้ ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้ช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองทุก ๆ ด้าน (สุภา หรุจิตวิวัฒน์ 2526 : 38)

อันรุธ (Umruch) จากหนังสือ School Activities เป็นนักการศึกษา อีกผู้หนึ่งซึ่งเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมนักเรียน เขากล่าวว่า "ไม่ควร พิจารณากิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมพิเศษนอกเหนือไปจากการเรียน การสอนเพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะสามารถให้ประสบการณ์ที่ดีที่สุดตามความ ต้องการของหลักสูตร ซึ่งเน้นการปรับตัวของนักเรียนชาย หญิง ให้ดำรงตนอยู่ใน

สังคมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้กิจกรรมเสริมหลักสูตร ยังสามารถให้ทบทเรียนอันมีคุณค่ายิ่ง แก่ชีวิตด้วย" (Adolph Umruch 1949 : 3).

ชานนอน (Shannon จากหนังสือ School Activities) เขากล่าวว่า "การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจะได้รับพิจารณาว่าเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงเมื่อมีการจัดทำหลักสูตร... เมื่อเป็นที่ยอมรับว่าการศึกษานั้นสามารถจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนได้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะมีบทบาทในเรื่องนี้ยิ่งกว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตร จะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามแนวทางที่พึงปรารถนาของผู้ที่พบเห็นยิ่งขึ้น (John R. Shannon 1949 : 275)

โดยสรุปแล้ว กิจกรรมนักเรียนมีประโยชน์เป็นอย่างมาก ในการส่งเสริมให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และพัฒนาบุคลิกภาพ ทั้งทางค่านิยม สังคม สติปัญญา สามารถทำงานร่วมกับหมู่คณะได้ สร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของสังคม

หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน

หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (แก้ไขเพิ่มเติมตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2521) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ
2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู

5. การจัดกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
  6. การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมีโครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรมโครงการ และระเบียบข้อบังคับนั้น จะต้องเป็นของโรงเรียน
  7. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ไม่น้อยกว่า 1 อย่าง การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละภาคเรียนจะเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือไม่ก็ได้
  8. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู-อาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
  9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้อง เป็นบุคคลที่อยู่ปัจจุบันในสถานศึกษานั้น เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา
  10. การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น ๆ
  11. การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้โรงเรียนควบคุมเรื่องการรับ-จ่ายเงิน หรือพัสดุสิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและประหยัด เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ
  12. ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสม มีการกระทำ หรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 3)
- วิชา วิสัฏฐ์ ได้เสนอแนวทางไว้ในปี พ.ศ. 2519 ว่าควรมีแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังต่อไปนี้คือ
1. สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด
  2. ควรมีการวางแผนร่วมกับนักศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด
  3. ควรจัดกิจกรรมโดยสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เร้าความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่
  4. กิจกรรมที่จัดขึ้น ควรเป็นกิจกรรมแบบประหยัด ไม่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายมากเกินไป

5. ให้ความเสมอภาค และความยุติธรรมแก่นักศึกษาทุกคน ไม่ควรมีการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ใดในการร่วมกิจกรรม

6. ควรจัดให้เป็นงานประจำของครู และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเท่านั้น ไม่ควรทำตัวให้อ่านาจอเหนือนักศึกษา

7. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรจะเตรียมอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ สถานที่ และความสะดวกต่าง ๆ ของการจัดงานให้พร้อม

8. เงินที่ใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรทำด้วยความรอบคอบและยุติธรรม

9. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมในหลักสูตร ซึ่งนักศึกษาต้องรู้จักการจัดเป็นอย่างดี (วิชา วิสเทศ 2519 : 10)

สรุปได้ว่า กิจกรรมนักเรียนมีหลักสำคัญคือให้นักเรียนได้กระทำ ปฏิบัติ และเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจ จะเป็นการช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกในทางสร้างสรรค์ อันอาจเป็นแนวทางช่วยให้นักเรียนได้ประสบความสำเร็จในชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ได้กำหนดการประเมินผลกิจกรรมนักเรียนดังนี้

ข้อ 8 ให้ใช้อักษรแสดงผลการเรียนที่มีเงื่อนไขในแต่ละสายวิชาดังนี้
 ฉ หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน หรือหมายถึง "ผ่าน"

มฉ หมายถึง เข้าร่วมกิจกรรมไม่ถึง ร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน หรือหมายถึง "ไม่ผ่าน"

ข้อ 9 การตัดสินผลการเรียนให้ถือดังนี้

9.8 ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ ร้อยละ 80 ของเวลาที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียนให้ถือว่า ผ่าน และให้ใช้อักษร "ณ" ในกรณีที่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมไม่ถึงร้อยละ 80 ให้ใช้ "มณ"

นอกจากนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายได้นั้น จะต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมตามขอ 11.1.4 ควย (กระทรวงศึกษาธิการ 2526 : 105)

หลักสูตรการศึกษานักเรียน ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 พ.ศ.2524
ไต่กระบวนการประเมินผลกิจกรรมไว้ความว่า

"ให้ดูจากพฤติกรรมและผลงานของทั้งรายบุคคลและส่วนรวม"

(กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 3)

การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจและตกลงกันเป็นหลักการ ก็คือ การกระทำที่ถือว่าเป็นการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การประชุมของกรรมการหรือสมาชิกทุกครั้ง การไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล เช่น ห้องสมุด การทำงานตามที่ได้รับมอบหมายของสมาชิกแต่ละกลุ่ม การเข้ารับการศึกษาอบรมทักษะ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งครูที่ปรึกษาควรติดตามประเมินผลโดย

1. กำหนดให้มีเวลาพบปะที่แน่นอนประจำสัปดาห์ ๆ ละ 1 ครั้ง (1 คาบ)
2. ในกรณีที่สมาชิกได้รับมอบหมายให้ไปศึกษา ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ให้มารายงานผลในวันนัดหมายตามข้อ 1 ถ้ามีผลงานแสดงว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมประจำสัปดาห์นั้นแล้ว
3. ในกรณีที่สมาชิกได้รับมอบหมายให้ทำงาน เช่น การปลูกต้นไม้ หรือ ทำสวนหย่อม และบำรุงรักษา ต้องติดตามว่าสมาชิกได้มาทำงานตามกำหนดนัดหมายหรือไม่ และมีการรณรงค์ พรวนคืนเป็นประจำหรือไม่ ถ้าได้ทำครบถ้วน แสดงว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมประจำสัปดาห์นั้น ๆ แล้ว

4. ในกิจกรรมที่ต้องมีการฝึกทักษะ เช่น กีฬา คนตรี ฟ้อนรำ เข้ามา
ร่วมชมสม่ำเสมอ แสดงว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว (จารึก อยุธยา 2527 :
31)

ความหมายของกรณิเทศการศึกษา

ไคมันักการศึกษา ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ให้ความหมาย
ของกรณิเทศการศึกษาไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

ชาอุชัย อาจินสมาจาร ได้ให้ความหมายว่า กรณิเทศการศึกษา คือ
กระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะ
ที่เป็นกันเองแก่ครู และนักเรียน เพื่อการปรับปรุงตัวของเขา ตลอดจนสภาพการ
เรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ (ชาอุชัย
อาจินสมาจาร 2526 : 8)

สาย ภานุรัตน์ กล่าวว่า กรณิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายาม
อย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษา มีคุณภาพทั้งด้านกรเรียนการสอน (สาย
ภานุรัตน์ 2511 : 11)

พนัส หันนาคินทร์ ได้ให้ความหมายกรณิเทศการศึกษาว่า หมายถึง
การที่มุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่การปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การ
นิเทศการสอนมิใช่การบังคับหรือการจับผิด กรณิเทศการสอนเน้นการช่วยเหลือ
ร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้นกรณิเทศการ
สอนจึงตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์อันดี (พนัส หันนาคินทร์ 2513 : 140)

Kimball Wiles ได้ให้ความหมายไว้ว่า กรณิเทศการศึกษา คือ
การช่วยเหลือพัฒนาสภาวะการเรียนการสอนให้ดีขึ้น (Kimball Wiles

1967 : 8)

Briggs and Justman ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การประสานงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเร่งเร้า ให้กำลังใจ ชี้ทางให้ครูได้เจริญงอกงามในอาชีพ (Thomas H. Briggs and Joseph Justman 1952 : 4)

ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่ช่วยกระตุ้น และปรับปรุง ช่วยเหลือครู เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเป้าหมายทางการศึกษานั้นเอง

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากการนิเทศศึกษานั้น มีความละเอียดอ่อน และสลับซับซ้อน เพราะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สาย ภาณุรัตน์ ได้แบ่งความมุ่งหมายการนิเทศไว้ดังนี้คือ

1. ช่วยให้ครูเห็นและเข้าใจองค์แท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่โดยเฉพาะของโรงเรียน ที่จะดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น
2. ช่วยให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการของเยาวชนและปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชน และช่วยจัดสนองความต้องการของเยาวชน
3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
4. ช่วยส่งเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง
5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้องกับความสามารถของครูแต่ละคน แล้วช่วยประคับประคองครูผู้นั้น ให้ใช้ความสามารถปฏิบัติงานนั้นให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ๆ
6. ช่วยให้พัฒนาการสอนของตน
7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจงานในโรงเรียน และงานของอาชีพ

8. ช่วยประเมินผลงานของครู โดยอาศัยความเจริญงอกงามของเด็ก
  9. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักค้นหาจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสม
  10. ช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ บอกเล่าชี้แจงให้ราษฎรในท้องถิ่น ได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของการศึกษา
  11. ช่วยหยิบยกปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ทางโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้
  12. ช่วยป้องกันให้ครูพ้นจากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต
- (สาย ภาวนรัตน์ 2517 : 30-33)

นอกจากนี้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2519 ได้ระบุความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการจัดการศึกษาทั้งสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ และความจำเป็น
4. เพื่อรักษา พิจารณา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ
5. เพื่อให้ความช่วยเหลือ และประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัดกระทรวง และสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานขององค์การระหว่างประเทศ (กรมสามัญศึกษา 2519 : 3-4)

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวมา พอสรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของงานนิเทศ

การศึกษา ก็เพื่อจะพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาความรู้ ความสามารถของครู ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรให้สามารถสนองจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษานั้นเอง

กระบวนการในการนิเทศการศึกษา

กระบวนการในการนิเทศการศึกษา เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้นิเทศจะต้องกำหนดขึ้นไว้ใน การดำเนินการนิเทศ เพื่อช่วยให้งานนิเทศการศึกษา ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการในการนิเทศการศึกษา มีชื่อเรียกด้วยอักษรย่อว่า POLCA ซึ่ง เบน เอ็ม แฮร์ริส (Ben M. Harris) ได้สรุป จากกระบวนการบริหารการศึกษา ของ Allen ไวกิ้งนี้

1. Planning Processes (P) หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงานโดยคิดว่าจะทำอย่างไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาวិธีดำเนินการ กำหนดงานที่จะดำเนินการ คาดคะเนถึงผลที่จะได้รับจากโครงการ และวางโครงการ

2. Organizing Processes (O) หมายถึง การจัดโครงสร้างของการทำงาน โดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีการประสานงาน มอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่วางโครงการของหน่วยงานและพัฒนานโยบายต่าง ๆ

3. Leading Processes (L) หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำโดยดำเนินการการวินัยสั่งการ การคัดเลือกตัวบุคลากร กระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน การสาธิตในการปฏิบัติงาน การให้คำแนะนำช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำ ให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ให้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน แสดง และอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

4. Controlling Processes (C) หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงาน ดำเนินการโดยการพิจารณาออบหมายงาน ให้ความสะอาดในค่านต่าง ๆ

พิจารณาถึงโทษ มีการแก้ไขทันทีเมื่องานผิดพลาด ใ้บุคลากรออกจากงาน การตักเตือน และการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน

5. Assessing Processes (A) หมายถึง การตรวจสอบผล การปฏิบัติงานโดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน วิจัยผล การปฏิบัติงาน

(Ben . M. Harris 1963 : 14-15)

ซารี มณีศรี ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษาว่า กระบวนการ นิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินการในกรณีได้รับความสำเร็จจึงประกอบ ด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กระบวนการวางแผน (Planning Processes)

1.1 การคิด (Thinking) การวางแผนนิเทศเกี่ยวข้องกับการ คิดแผนงานที่จะทำในอนาคตตามลำดับก่อนหลัง

1.2 จัดทำตารางงาน (Scheduling) เพื่อให้แผนงานใน ข้อ 1.1 มีผลในเชิงปฏิบัติได้ง่ายต่อการปฏิบัติ จัดทำตารางรายงานนิเทศ กำหนดวัน เวลา สถานที่ให้แน่นอน

1.3 การทำโครงการ (Programming) โครงการเป็นที่รวม ของแผนงานเป็นขั้นนำแผนงานไปปฏิบัติ เช่น โครงการปรับปรุงการสอนประชาธิปไตย ในโรงเรียน เป็นต้น

1.4 แผนงานที่นำไปสู่การคาดคะเน (Forecasting) แผนงาน เป็นเรื่องของความคิดที่จะทำอะไรสักอย่างในอนาคต การประมาณการอย่างที่ย่อมง่ายต่อการที่จะทำนายผลการทำงานได้

1.5 ปรับปรุงการทำแผนการให้ดีขึ้น (Developing Procedures) กระจกในปัญหา และอุปสรรคของแผนงานที่เกิดขึ้น หาทาง ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น งานการนิเทศการศึกษาเป็นงานที่ผูกพันซับซ้อน จะต้องแก้ไข ให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

2. การจัดการ (Organizing Processes)

2.1 จัดจำแนกหน้าที่ (Distributing Functions) งาน การนิเทศการศึกษามีหลายประการ ทั้งการฝึกอบรมประจำการ การจัดหลักสูตร และจัดบุคลากร เป็นต้น เพื่อมีโหนดงานสัมพันธ์ งานซ้อนงานควรจำแนกลักษณะงาน ให้เด่นชัด

2.2 การประสานงาน (Coordinating) ประโยชน์ของการ ประสานงาน คือ สร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน ชี้จุดปัญหาการทำงาน ที่ซ้ำซ้อนกัน เป็นต้น และโดยหน้าที่ของผู้นิเทศ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่าง โรงเรียน กับฝ่ายบริหารการศึกษาโดยตรง

2.3 จัดแหล่งข้อมูลวิชาการ (Resources Allocating) การจัดวัสดุอุปกรณ์การสอน อำนวยความสะดวก จัดให้มีเครื่องใช้ในโรงเรียน ทั้งที่หาได้เอง และการจัดซื้อ

2.4 จัดให้ความสัมพันธ์ มีความต่อเนื่อง (Establishing Relationship) ความเป็นปึกแผ่นในหน่วยงานการนิเทศ เป็นผลสืบเนื่อง จากข้อ 2.2 และมีผลกระทบต่อการนิเทศเป็นอย่างมาก

2.5 เป็นตัวแทน (Delegating) ตามลักษณะงานของศึกษานิเทศก์ ทำหน้าที่ เป็นตัวแทนทางการศึกษามิบทบาทเป็นตัวแทนทั้งในค่านบริหาร ค่านวิชาการ ค่านวิทยากร และค่านการประสานงาน

3. การนำ (Leading Processes)

3.1 นำในการตัดสินใจ (Decision-making) กระบวนการ นิเทศมิได้มุ่งหมายในการใช้อำนาจเผด็จการ หากแต่การตัดสินใจนั้น จะต้อง มาจากหมู่คณะเป็นสำคัญ

3.2 ขอเสนอแนะ (Suggesting) ให้คำปรึกษาแนะนำ

3.3 แรงจูงใจ (Motivation) กำลังใจมีวันหมดไปได้ การรักษาแรงจูงใจให้คงทนถาวร ขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการ

ความเข้าใจกัน และการเอาใจใส่ในเรื่องสวัสดิภาพ เป็นต้น

3.4 การสื่อความหมาย (Communication) กระบวนการนำ
ในการนิเทศที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การใช้ความสามารถในด้านการติดต่อ
สื่อความหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานการศึกษาของผู้นิเทศก์เป็นสำคัญ

3.5 การคิดริเริ่ม (Initiating) บรรยากาศในการคิด
ริเริ่มอยู่ที่ภาวะของผู้นำ หากศึกษานิเทศก์เป็นผู้มีใจกว้างขวาง ยอมรับความคิด
ของคนอื่น สนับสนุนให้เขาคิด มองข้ามความผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่
ตั้งใจป้อจยเหล่านี้จะช่วยให้ครูอยากจะทำอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ
ข้อที่นำคำนึงก็คือลักษณะของสังคมไทยบางประการที่ทำให้คนไม่อยากจะเริ่มใน
กิจกรรมต่างๆ เช่น การคิดเพื่อทำลาย การนินทา การว่ากล่าวผู้ที่คิดทำอะไรแล้ว
ไม่สำเร็จ เป็นต้น

3.6 การสาธิต (Demonstrating) การนำในการสาธิต คือ
การนำเผยแพร่ทางวิชาการ ศึกษานิเทศก์สาธิตบทเรียน สาธิตการสอนวิธีแก้
คณะครู สนับสนุนให้โรงเรียนมีการสอนสาธิตวิชาการแก่ชุมชน เช่น จัดสัปดาห์
เกษตร สัปดาห์วัฒนธรรม สาธิตเมื่อมีความเคลื่อนไหวทางวิชาการใหม่ ๆ ใน
ข้อนี้ นอกจากโรงเรียนจะได้ทำหน้าที่ในด้านการประชาสัมพันธ์กับภายนอกแล้ว
ยังเป็นการนำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของโรงเรียน เข้าใจโรงเรียน ให้
ความสนับสนุนโรงเรียนในโอกาสต่อมา

4. การควบคุม (Controlling Processes)

4.1 ทำให้ถูกต้อง (Taking Corrective Action) การ
ควบคุมในการนิเทศแตกต่างจากการควบคุมทางบริหาร เพราะการนิเทศใช้
พระคุณมากกว่าพระเดช เมื่อศึกษานิเทศก์ทราบข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดของครู
ศึกษานิเทศก์จะใช้เทคนิคการนิเทศ แก้ไขข้อบกพร่องนั้น ซึ่งเป็นไปเพราะครูมี
ความเชื่อถือ ศรัทธาในหลักการ ความร่วมมือในด้านนี้มาจากน้ำใสใจจริง มิใช่
จากการใช้อำนาจบังคับ

4.2 ความเจริญงอกงาม (Edpediting) ในกรณีที่ทำ
ถูกต้องหรือการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ศิษยานิเทศก์ย่อมช่วย
ให้กิจกรรมนั้นประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

4.3 การกล่าวโทษเป็นลายลักษณ์อักษร (Reprimanding)
การทำงานร่วมกับบุคคลหลายประเภท เรายอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็น
พื้นฐาน บุคคลบางคนยอมง่ายต่อการแนะนำ บางคนจะต้องใช้หลักการเข้มงวด
กวดขัน จึงจะยอมเปลี่ยนแปลง แก้ไข พระพุทธเจ้าทรงแบ่งคนเป็น 4 ประเภท

- 4.3.1 อุกฤษฏ์บุคคล ง่ายต่อการแนะนำอบรม
- 4.3.2 วิปริตบุคคล แนะนำอบรมได้ไม่ยาก
- 4.3.3 เนยยะบุคคล ต้องพร่ำสอนอยู่เสมอ
- 4.3.4 ปทปรมบุคคล ไม่อาจแนะนำได้

ศิษยานิเทศก์ อาจใช้หลัก (Reprimanding) สำหรับบุคคลใน
ข้อ 4.3.3 เพื่อให้เขาปรับปรุงตัวเอง

4.4 บทกำหนดโทษ (Applying Sanctions) เมื่อแนะนำช่วยเหลือ
โดยประการต่าง ๆ แต่ไม่มีการปรับปรุงแก้ไข บทกำหนดโทษเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ
การบริหารทั่วไป

5. กระบวนการประเมินผล (Assessing Processes) การ
ประเมินค่าของสิ่งใดเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของสิ่งนั้น

5.1 พิจารณาผลงาน (Judging Performance) ประเมินค่า
ผลงานว่าดี-เลว ประการใด

5.2 วัดผล (Measuring Performance) วัดสัมฤทธิ์ผลการ
ปฏิบัติงาน (ชารี มณีศรี 2521 : 52-57)

อาจสรุปได้ว่า กระบวนการที่ใช้ในการนิเทศการศึกษา ให้ได้ผล
ตามเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน

2. การดำเนินการ

3. การประเมินผล

สรุปได้ว่า การดำเนินงานการนิเทศการศึกษา จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ต้องมีการดำเนินการอย่างมีระบบและมีกระบวนการ อันเป็นแนวทางให้ผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาประสบความสำเร็จได้

เทคนิคที่ใช้ในการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาจะประสบผลสำเร็จด้วยดีนั้น ผู้นิเทศจำเป็นต้องทราบเทคนิคในการนิเทศการศึกษาเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อจะได้เลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับบุคลากร สถานการณ์ เวลา และได้ผลคุ้มค่าที่สุด ดังที่ เจ. กายน์ ไมเนอร์ (J. Gwynn Minor) เสนอวิธีการนิเทศไว้ 2 แบบ คือ

ก. การนิเทศเป็นกลุ่ม มีวิธีการที่ใช้ในการนิเทศดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งกรรมการกลุ่มทำงาน การจัดตั้งกรรมการเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อศึกษาความจริงใจของกลุ่ม กลุ่มขนาดใหญ่มีประโยชน์มาก เมื่อมีความต้องการจะทราบข้อมูลต่าง ๆ

2. การศึกษาวิชาการ หมายถึง การที่ครูไปศึกษาเพิ่มเติมนอกจากเวลาทำการสอน อาจจะเป็นระหว่างปิดภาคฤดูร้อน หรือเรียนเวลาเย็นในสถาบันการศึกษาระดับสูง

3. หองปฏิบัติการหลักสูตร เป็นศูนย์กลางที่จะรวบรวมวัสดุอุปกรณ์การสอน และ หนังสือคู่มือ แบบเรียนต่าง ๆ เป็นแหล่งวิทยากรและกระตุกการทำงานในอาชีพ

4. การอ่านเฉพาะเรื่อง เป็นการแนะนำและส่งเสริมให้ครูได้อ่านบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพของตน

5. การสาธิตการสอน การสาธิตการสอนอาจถือว่า เป็นการนิเทศแบบกลุ่ม และกลุ่มการนิเทศเป็นรายบุคคล ถ้าสาธิตการสอนให้ครูหลาย ๆ คนดู ก็เป็นการนิเทศกลุ่ม แต่ถาเป็นการแสดงวิธีการสอนที่ดี ให้ครูคนใดคนหนึ่งตามคำขอร้อง ก็อาจเป็นการนิเทศรายบุคคล การสาธิตการสอนที่ดี จะต้องมีการเตรียมการอย่างรอบคอบ และมีความมุ่งหมายที่แน่นอน ให้โอกาสแก่ครูได้เห็นวิธีการสอนใหม่ ๆ ครูที่สังเกตการสอนจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสาธิตการสอน ก่อนมีการจัดบันทึกอย่างระมัดระวัง มีการอภิปรายรายการสอนร่วมกับครูอื่น ๆ และผู้สาธิตภายหลังการสาธิตการสอนแล้ว

6. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการเพิ่มประสบการณ์ตรงให้กับครูได้มากที่สุด ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง โดยพาครูไปเยี่ยมสถานที่ต่าง ๆ อาจเป็นสถานที่ศึกษา หรือแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

7. การฟังคำบรรยายโดยการเชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษให้ครูฟัง ในปัญหาเฉพาะเรื่องต่าง ๆ อาจจะเป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในความสนใจ วิธีการสอนใหม่ ๆ เป็นต้น

8. การอภิปราย เป็นวิธีการที่นำมาใช้ให้การศึกษาแก่ครู โดยเชื่อว่าทุก ๆ คนต้องการได้รับการยกย่อง ยอมรับจากบุคคลอื่น ดังนั้นครูจะต้องเตรียมการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในการอภิปราย ผู้นิเทศมีโอกาสจะกระตุ้นครูให้ค้นคว้า ขวนขวายเพื่อแสดงความคิด ความสามารถของตนเอง

9. ห้องสมุดเฉพาะวิชาชีพ เป็นที่รวบรวมหนังสือ วารสาร วัสดุต่าง ๆ ที่ได้คัดเลือกไว้เพื่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ควรเป็นห้องที่สบาย ๆ มีเก้าอี้เหมาะสม มีแสงสว่างพอ การจัดหาวัสดุและหนังสือเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ครูมีอิสระพอที่จะเข้ามาใช้ด้วยตนเองทุกเวลา นำเอาหนังสือ และวัสดุออกไปใดตามต้องการ ภายในห้องมีที่สำหรับการประชุมกลุ่มย่อย หรือประชุมพิจารณาปัญหาธรรมดา หรือปรึกษาหารือกันได้อย่างสะดวกสบาย

10. องค์การวิชาชีพ และการประชุมวิชาชีพ การประชุมทางวิชาชีพนี้มีคุณค่ามาก นอกจากทางคานวิชาการแล้ว ยังมีประโยชน์มากขึ้น

11. ป้ายนิเทศหนังสือคู่มือครู การจัดป้ายนิเทศ มีคุณค่ามากในโรงเรียนใหญ่ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรทุกคนคุ้นเคยกับแผนงานและโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้ทุกคนทราบว่าภารกิจงานที่นำเสนอในขณะนั้น ๆ มีอะไรบ้าง

งานนิเทศการศึกษา (Supervisory Tasks)

เบน เอ็ม แฮริส (Ben M. Harris 1963 : 13-14) ได้แบ่งงานนิเทศการศึกษาออกเป็น 10 ประการ คือ

1. งานพัฒนาหลักสูตร (Developing Curriculum) การพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาวะการรวมทั้งไป ซึ่งมีองค์ประกอบเช่น ค่าโครงสร้างหลักสูตร การนำไปใช้กับบุคคลระดับไหนโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ (Maturity) เป็นต้น
2. งานดำเนินการเรียนการสอน (Organizing for Instruction) จัดดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร แปลความหมายของหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม
3. การเลือกสรรบุคลากร (Staffing) จัดให้มีคณะบุคคลผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม การดำเนินการฝึกอบรม รวมทั้งการคัดเลือกบรรจุ เลือกเฟ้นการทดสอบ การเก็บรักษาระเบียนแต่ละบุคคล
4. การจัดบริการความสะดวก (Facility) จัดให้มีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้พอเพียง เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วางแผนจัดหาวัสดุ และบุคลากร พัฒนา
5. การคัดเลือก การจำแนก การทดสอบซึ่งวัสดุ (Software) และอุปกรณ์ (Hardware) ที่จะใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน
6. จัดฝึกอบรมประจำการ (Inservice Training) จัดฝึกอบรมเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการแก่คณะครู เพื่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้รับทันต่อเหตุการณ์

7. การปฐมนิเทศ (Orientation) เป็นงานช่วยเหลือครูผู้บรรจุใหม่ เพื่อให้ทราบข้อมูล สถานที่ บุคคล ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ

8. งานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการ นโยบายในการปฏิบัติงาน กระจายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ

9. การติดต่อกับชุมชน (Public Relation) งานนิเทศที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนใหม่ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับโรงเรียน เป็นต้น เป็นการสื่อสารสัมพันธ์สังคม

10. งานประเมินผล (Evaluation) จัดให้มีการประเมินผลทางการเรียนการสอน เพื่อหาข้อบกพร่อง ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

นิพนธ์ ไทยพานิช (2527 : 17) ได้สรุปลักษณะของงาน (Task) และพันธกิจ (Functions) ของการนิเทศการศึกษาแล้ว จำแนกได้ 4 รายการใหญ่ ๆ คือ

1. ให้บริการต่อครูในทางอ้อม
2. ให้บริการต่อครูในทางตรง
3. เกี่ยวกับผู้บริหาร
4. เกี่ยวกับผู้บังคับบัญชา

นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร (2527 : 148) ได้สรุปงานค่านิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นงานที่ครอบคลุมไว้หลาย ๆ ค่าน ดังนี้คือ

1. งานค่านหลักสูตร
2. งานค่านการเรียนการสอน
3. งานค่านจัดบริการอำนวยความสะดวก
4. งานค่านความสัมพันธ์กับชุมชน

จากจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือคุณภาพของนักเรียนแล้วสามารถสรุปงานค่านการนิเทศการศึกษาได้ดังนี้คือ

1. งานด้านหลักสูตร
2. งานด้านการเรียนการสอน
3. งานด้านการประเมินผล
4. งานด้านจิตอาาวยความสะดวก
5. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ซึ่งงานนิเทศการศึกษาเป็นงานที่ต้องประสานความร่วมมือกับบุคลากรหลาย ๆ ด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อพัฒนางานด้านการเรียนการสอน และพัฒนาบุคลากร และเป้าหมายสูงสุด คือ คุณภาพของนักเรียน

กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาจะสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ก็ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสม กิจกรรมต่าง ๆ เปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการนิเทศการศึกษา งานนิเทศการศึกษา จะสำเร็จได้ก็ด้วยการจัดกิจกรรมขึ้นให้ เป็นระเบียบ ถูกต้อง และเหมาะสมกับงานนิเทศแต่ละอย่าง ด้วยเหตุนี้ทั้งกล่าวนี้ เราจึงน่าจะมาศึกษารายละเอียดของกิจกรรมการนิเทศที่ผู้แสดงทัศนะใดต่าง ๆ กัน อาทิเช่น

เบน เอ็ม แฮริส (Ben M. Harris) ได้แบ่งกิจกรรมสำหรับการนิเทศการศึกษา ออกเป็น 26 ประการ คือ

1. การระดมสมอง (Brainstroming) เป็นการประชุมเพื่อรวมความคิดของผู้เข้าร่วมประชุม จะเป็นกลุ่มใหญ่หรือเล็กก็ได้ คุณภาพของงานจะขึ้นอยู่กับความสามารถ และประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมประชุม

2. การประชุมแบบบัสเซสชั่น (Buzz Session) เป็นการประชุมกลุ่มขนาด 5-8 คน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสพูด ควรจะจัดเป็นวงกลมเพื่อให้ทุกคนได้เห็นหน้ากัน มีความสนใจ และมีส่วนรวมในการประชุมให้มากที่สุด

3. คณะกรรมการ (Committee) เป็นการทํางานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง
4. การสาธิต (Demonstration) เป็นการทำให้ผู้ตามกระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้รับการนิเทศเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ทำให้อยู่
5. การทดลองปฏิบัติการ (Laboratory) เป็นการทดลองเพื่อค้นหาข้อสรุปในบางเรื่อง
6. การปฏิบัติจริง (Directed Practice) เป็นการให้ผู้รับการนิเทศได้ทํางานจริง ๆ อาจจะมีข้อจำกัดอยู่ตรงที่มักจะเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก
7. การอภิปราย (Discussion) เป็นการให้คนที่มีความรู้ความสนใจในเรื่องเดียวกัน มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่ง
8. การจัดนิทรรศการ (Exhibition) เป็นการแสดงให้เห็นกิจกรรมต่าง ๆ ให้ปรากฏแก่สายตาของคนหมู่มาก
9. การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) เป็นการพาออกไปชมสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชนออกไป เพื่อให้เปิดประสบการณ์ตรงมากที่สุด
10. ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ (Film or Television) เป็นการให้ความรู้ โดยใช้ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์เป็นสื่อกลาง
11. ประสบการณ์ตรง (First-hand Experience) เป็นกิจกรรมที่วางแผนให้ผู้รับการนิเทศได้ร่วมรับผิดชอบ และปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง
12. การบำบัด (Therapy) เป็นการดำเนินการเพื่อขจัดปัญหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้หมดไปจากผู้รับการนิเทศ
13. การสัมภาษณ์แบบกำหนดหัวข้อ (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้อ่างโครงร่างของคำถามไว้ก่อนว่าจะถามอะไรบ้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับเป้าหมายที่วางไว้มากที่สุด

14. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง (Focused Interview) เป็นการสัมภาษณ์ในเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องย่อย ๆ แต่ต้องการข้อมูลโดยละเอียดลึกซึ้ง

15. การสัมภาษณ์ทางอ้อม (Non-directive Interview) เป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่ต้องการกำหนดหัวข้อไว้แต่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ระบายความในใจออกมาให้มากที่สุด

16. การเยี่ยมชมเรียน (Inter-visitation) เป็นการช่วยให้ครูที่มีจุดอ่อน และต้องการความช่วยเหลือไปตั้ง เกิดครูที่มีทักษะทำการสอน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูกว่ยกัน และจะคงแจงจุดมุ่งหมายของการไปสังเกตการสอน และหลังจากนั้นต้องมีการอภิปรายร่วมกันเพื่อปรับปรุงการสอน ทั้งของ ผู้สังเกตและครูผู้สอน

17. การบรรยาย (Lecture) เป็นการถ่ายทอดความรู้ต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ควรมีภาพประกอบ และแสดงท่าประกอบ

18. การประชุม (Meeting) เป็นการพบปะของกลุ่มคน เพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีวาระการประชุมเป็นแนวทางในการประชุม

19. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตเพื่อวิเคราะห์ ซึ่งจะมีผลต่อผู้ถูกสังเกตมากกว่าผู้สังเกต

20. การอ่าน (Reading) เป็นการส่งเสริมการศึกษา หาความรู้ให้กว้างขวางและทันสมัยในการใช้เอกสารให้ความรู้

21. การสังคม (Social) เป็นการนำเอาบุคคลต่าง ๆ เข้าหากัน เพื่อมิตรภาพ การพักผ่อน การสังคม โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญต่อการพักผ่อน หย่อนใจ และการพบปะสังสรรค์ การติดต่อสื่อสารสะดวก ช่วยลดความขัดแย้ง

22. การบันทึกเสียง (Tape Recording) เป็นวิธีการหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อความ ฯลฯ แล้วนำมาเปิดฟังใหม่อีก

23. การประชุมปรึกษาหารือ (Panel) เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างมีรูปแบบ อาจจะเป็นในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือโต้แย้ง

ในด้านความคิดเห็นก็ได้ ซึ่งให้คุณค่าในการสื่อความรู้ และพัฒนาการความรู้

24. การแสดงบทบาทสมมติ (Role-Playing) เป็นการใช้กลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยสมาชิก 2-3 คน เตรียมการแสดงด้วยการเลือกปัญหาที่สมาชิกในกลุ่มสนใจนำมาแสดงเพื่อให้เกิดความคิดความเข้าใจตรงกัน การแสดงจะต้องมีการกำหนดเวลาให้เหมาะสม

25. การทดสอบ (Testing) เป็นการใช้เครื่องมือหลาย ๆ ชนิด เพื่อวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ได้ผลออกมาใช้เป็นวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงงานต่อไป

26. การเขียน (Writing) เป็นกิจกรรมที่ใช้เป็นศูนย์กลางต่อระบบสื่อสารของโรงเรียน ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง (Ben M. Harris 1963 : 79-97)

จิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคณะ (2520 : 250-251) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศใวว่า ในการจัดการนิเทศการศึกษา มีกิจกรรมหลายประเภทที่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ งานนิเทศแต่ละอย่าง ได้แก่

กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งความหมาย เช่น การพูด การเขียน การประกาศ การเล่าเรียน การบอกข่าวคราว การอธิบายความหมาย หรือคำพูดบางอย่างให้เข้าใจยิ่งขึ้น การสอน การอบรม การมอบหมายงาน การให้คำแนะนำ การชี้แจงแก้ไขสิ่งผิด หรืออาจออกมาในรูปของการบรรยาย การออกเอกสารเผยแพร่ การให้คำปรึกษาเป็นรายตัว เป็นต้น

กิจกรรมที่เกี่ยวกับการรับทราบ การรับทราบอาจได้จากวิธีการติดตามผลงาน การออกสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การฟังคนอื่นพูด กิจกรรมประเภทนี้ผู้นิเทศสามารถแนะนำให้ครูนำไปใช้ในการประเมินผลงานต่าง ๆ ว่าได้รับความสำเร็จเพียงใด

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมายโดยใช้กระบวนการสองทาง กลวิธีที่จะใช้ ได้แก่ การร่วมสนทนากันทั้งสองฝ่าย การร่วมประชุมปรึกษา การอภิปรายหมู่ การประชุมต่อรอง กิจกรรมประเภทนี้ก่อให้เกิดการประสานงานกัน เกิดความร่วมมือร่วมใจ เกิดปฏิสัมพันธ์ในทางความคิดต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้คำตอบที่ดีสำหรับแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ทำให้มองเห็นมุมกลับของงานหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ช่วยให้การวางแผนสำหรับอนาคตได้เหมาะสมขึ้น

กิจกรรมการนิเทศการศึกษานั้นมีหลายประการ แต่เมื่อพิจารณาจากความหมายของกิจกรรมแล้ว นิเทศบัณฑิตศึกษา สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีที่ 2 (2527 : 155) ได้แบ่งไว้ 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. กิจกรรมที่มุ่งวัตถุประสงค์ให้เกิดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ
2. กิจกรรมที่จัดตามขนาดของกลุ่ม ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่เหมาะสมกับรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่
3. กิจกรรมที่จัดขึ้นตามประสบการณ์ที่จะได้รับ เช่น สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ หรือต่ำมาก

จากกิจกรรมการนิเทศการศึกษา สามารถจัดแบ่งกิจกรรมได้ 4 ลักษณะ ดังนี้ คือ

1. กิจกรรมที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมาย การรับทราบ และการสื่อความหมายโดยใช้กระบวนการสองทาง
2. กิจกรรมที่มุ่งวัตถุประสงค์ให้เกิดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ
3. กิจกรรมที่จัดตามขนาดของกลุ่ม ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่เหมาะสมกับรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่
4. กิจกรรมที่จัดขึ้นตามประสบการณ์ที่จะได้รับ เช่น สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ หรือต่ำมาก

เบน เอ็ม แฮริส (Ben M. Harris) ได้ปรับปรุงกิจกรรมการนิเทศ
ต่อมาใน ค.ศ. 1975 ว่า กิจกรรมการนิเทศมี 23 กิจกรรม ได้แก่

1. Lecturing
2. Visualized lecturing
3. Panel Presenting
4. Viewing film or Television
5. Listening to Tape Radio or Recordings
6. Exhibiting materials and equipment
7. Observing in classrooms
8. Demonstrating
9. Structured interviewing
10. Focused interviewing
11. Non-directive interviewing
12. Discussing
13. Reading
14. Analyzing and calculating
15. Brainstorming
16. Vidiotaping and Photographing
17. Instrumenting and Testing
18. Bazz Sessions
19. Field Trip
20. Intervisiting
21. Role playing
22. Writing
23. Guided Practice

(Ben. M. Harris 1975 : 72-87).

แปลก พ็ชรคำรงกุล และคณะ วิจัยเรื่อง "การนิเทศการศึกษาของ
ผู้บริหารโรงเรียนกับความต้องการของครูที่สอนชั้นประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง"
พบว่า ครูมีความต้องการกิจกรรมการนิเทศอยู่ในเกณฑ์ต้องการมาก 7 วิธี
ต้องการวิธีการนิเทศปานกลาง 10 วิธี และต้องการน้อย 4 วิธี สำหรับวิธีการ
นิเทศที่ต้องการมาก 7 วิธี คือ (แปลก พ็ชรคำรงกุล 2524 : บทคัดย่อ)

1. นำข่าวสาร ข้อมูล และความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ทางวิชาการมาแล้ว
2. จัดทำตำรา บทความ หรือคำแนะนำการปฏิบัติงานมาให้ครูอ่าน
3. สนับสนุนให้ครูได้คุยหรือปรึกษาหารือทางวิชาการกับเพื่อนครูใน

โรงเรียน

4. จัดประชุมเพื่อแก้ปัญหาเป็นระยะ ๆ
5. เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็น ความสามารถอย่างเต็มที่
6. สนับสนุนให้ครูเข้าอบรม ประชุม สัมมนา ทางวิชาการให้มาก
7. เชิญวิทยากร หรือผู้ชำนาญเฉพาะเรื่องมาให้คำแนะนำแก่ครูเสมอๆ

ปีการศึกษา 2515 จุไรรัตน์ หมั่นพงศ์สถาพร ได้วิจัยเรื่อง "การ
ติดตามผลการนิเทศการศึกษา สายวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา" ผล
การวิจัยปรากฏว่า ครูได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ในทุก ๆ ด้าน ที่
ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด คือ การจัดทำเอกสารประกอบการสอนให้แก่ครู
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และจัดหาหนังสือไว้ค้นคว้าในห้องสมุด การสาธิต
การใช้อุปกรณ์ เทคนิคการสร้างอุปกรณ์ต่าง ๆ จัดส่งเอกสาร และความเคลื่อนไหว
ทางวิชาการให้ครูทราบ (จุไรรัตน์ หมั่นพงศ์สถาพร 2515 : 168)

ปี พ.ศ. 2515 ชีรเทพ ทองสถิตย์ ได้วิจัยเกี่ยวกับ "ความคิดเห็น
ของครูประถมศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า
ครูเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ ควรมีอายุระหว่าง 30-50 ปี มีวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำ
ปริญญาตรี มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 5 ปี และนิเทศได้อย่างน้อย 3 วิชา
ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติน้อย ไม่สนองความต้องการของครูในด้านการเยี่ยมนิเทศโรงเรียน

การเยี่ยมชมชั้นเรียน สังเกตการสอน การประชุมครู การแนะนำด้วยการเรียน
การสอน การแนะนำรายหมวดวิชา ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ไปช่วยหรือแนะนำ
บ่อย ๆ เป็นกันเองกับครู ต้องการให้เข้าเยี่ยมชมชั้นเรียน คู่มือการสอนสาริตการสอน
แนะนำวิธีสอนใหม่ ๆ แนะนำวิธีทำอุปกรณ์ แนะนำเกี่ยวกับการประเมินผลการ
ศึกษา ช่วยแก้ปัญหาด้านการสอน ต้องการให้คำแนะนำในหมวดวิชาภาษาไทย
คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์แนะนำเพื่อปรับปรุงคุณภาพ
การศึกษา การประเมินผล การค้นคว้าทดลองมาก (ธีรเทพ ทองสถิตย์ 2515 :
บทคัดย่อ)

ปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้
วิจัยเรื่อง "การสำรวจสภาพการดำเนินงานทั่วไปของกลุ่มกิจกรรมนักเรียน นิสิต
และนักศึกษาในปัจจุบัน" พบว่า ปัญหา และอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมของ
นักเรียน นิสิต และนักศึกษา ที่สำรวจพบส่วนมากจะมีปัญหาด้านขาดแคลนงบประมาณ
ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาดการสนับสนุน และความร่วมมือจาก
ผู้บริหาร และสมาชิก นอกจากนี้กฎ ระเบียบของบางสถาบันไม่เอื้ออำนวยให้จัด
กิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
2526 : 57)

ทองสุข รัตนศรีวงศ์ ได้ศึกษาวิจัย เมื่อ พ.ศ.2506 เกี่ยวกับ "ปัญหา
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพระนครและ
ธนบุรี" พบว่า กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน 2 ประเภท ผลวิจัยสอดคล้องกับ สุนทร
โคตรบรรเทา และปัญหาที่พบเพิ่มมากขึ้น คือ ขาดการแนะนำ และวางแผนที่ดี ผล
การวิจัยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีปัญหาด้านการเงิน สถานที่ และ
เวลาคล้าย ๆ กัน อีกประการหนึ่งคือ ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในด้านการจัด
กิจกรรมไม่เพียงพอ ขาดความร่วมมือและความชำนาญในกิจกรรม และตัวบุคคล

ชาคนผู้ให้การสนับสนุน และขาดการบริหารงานด้านกิจกรรมนักเรียนที่ดี จึงทำให้กิจกรรมที่จัดขึ้นไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัมพร ศิวารังษี ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิต" ในปี พ.ศ.2515 พบว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุน เวลาในการจัดไม่แน่นอน ขาดสถานที่อำนวยความสะดวก และทั้งครูและนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่ควร จึงทำให้การจัดกิจกรรมนักเรียนไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย (ทองสุข รัตนศรีวงศ์ 2506 : บทคัดย่อ)

จันทร์พร พวงเจริญ ได้วิจัยเรื่อง "กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" ในปี พ.ศ.2516 พบว่าการจัดกิจกรรมมีเวลาน้อยเกินไป คิดเป็นร้อยละ 52.54 ทั้งนี้เพราะโรงเรียนจัดระบบวิชาเรียนประจำวันอย่างเต็มที่ ด้วยอุปสรรคในการจัดกิจกรรมมีน้อยเกินไป ด้านการเงิน มักจะขาดปัจจัยทางด้านการเงินที่เพียงพอในการใช้จ่าย ในการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านความร่วมมือคือ ขาดความร่วมมือกันระหว่างครูกับนักเรียน และผู้บริหาร ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็คิดว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนทำให้เสียเวลาในการเล่าเรียน ปัญหาด้านการวางแผน ซึ่งมักจะพบว่าในบางโรงเรียนมิได้มีการวางแผนงานการจัดล่วงหน้า และขาดการประสานงานร่วมมือกันทั้งฝ่ายบริหารและนักเรียน ด้านทักษะ และประสบการณ์ ก็มักจะเกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมนักเรียนเสมอ (จันทร์พร พวงเจริญ 2516 : 136)

ในส่วน of นักเรียน มีงานวิจัยที่ระบุถึงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อครูที่ปรึกษากิจกรรม ในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังเช่น งานวิจัยของ เบญจมาศ เพิ่มสุขศรี ได้ศึกษา "การสำรวจทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร" ในปี พ.ศ.2508 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 380 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสนใจในกิจกรรมเสริมหลักสูตรพอสมควร นักเรียนต้องการที่จะจัดกิจกรรมเอง

โดยให้ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น การดำเนินงาน การจัดกิจกรรมที่ผ่านมาได้
ผลดีไม่เท่าที่ควร (เบญจมาศ เพิ่มสุขศรี 2508 : บทคัดย่อ)

วณิ ปัทมาลิขิตสกุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "การสำรวจความสนใจของ
นักเรียน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย" ผล
การวิจัยพบว่าครูยังขาดความชำนาญ ผู้ปกครอง นักเรียนให้ความร่วมมือพอสมควร
ปัญหาที่พบคือเวลาที่จัดสถานที่ และบางครั้งขาดความร่วมมือจากสมาชิก(วณิ ปัทมาลิขิต
สกุล 2511 : บทคัดย่อ)

พูนศิริ เจริญพันธ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ความสนใจของนักเรียน โรงเรียน
สตรีศรีสุริโยทัย ที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร" ในปี พ.ศ.2514 ซึ่งพบว่า ความ
สนใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรม ปรากฏว่านักเรียนไม่ให้ความสนใจในการเข้าร่วม
กิจกรรมเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะผู้ริเริ่มในการจัดกิจกรรม ได้แก่ อาจารย์หัวหน้า
สายวิชา แทนที่จะเป็นผู้สอน (ที่ปรึกษา) และนักเรียนที่ร่วมกันจัด ดังนั้นนักเรียน
จำนวนหนึ่งจึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมใดเลย (พูนศิริ เจริญพันธ์ 2514 : บทคัดย่อ)

ในปี ค.ศ.1969 โจเซฟ เอ็ดวาร์ด ดูฮาน (Joseph Edward
Doohan) ในต่างประเทศได้มีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ดังนี้เช่น ได้ศึกษาการ
จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน ในด้านปัญหาและการประเมินผลการจัด
กิจกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา 4 แห่ง ในรัฐเมน (Maine) ในสหรัฐอเมริกา
ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ อาจารย์ที่ปรึกษามีจำนวนไม่เพียงพอ การประสานงานของ
สถานศึกษา และหน่วยงานของชุมชนมีน้อยเกินไป การเปลี่ยนแปลงของสังคมเร็ว
ทำให้มีช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่และวัยรุ่น เวลาในการจัดกิจกรรมมักใช้เวลาเรียน
มีนักเรียนบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เพราะใช้เวลาเกือบทั้งหมด
เคร่งเครียดอยู่กับการเรียน มีปัญหาในเรื่องช่วงเวลาที่ใช้จัดกิจกรรม ผู้บริหาร
โรงเรียนได้ตระหนักถึงปัญหานี้ และได้พยายามปรับปรุงเวลาในการจัดกิจกรรม
ให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม (Joseph Edward Doohan 1969 : 2146)

ในปี ค.ศ. 1966 ฟรอยด์ แฮริสัน สตีร์วอลท์ (Floyd Harrison Stierwalt) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Relations of Involvement in School Activities to the Academic Achievement of Junior high Students" วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษากับชนิดของกิจกรรมนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีผลต่อคะแนนทางสังคม เศรษฐกิจแตกต่างกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าคะแนนของนักเรียนมีความแตกต่างกันก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามแม้ว่าคะแนนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมจะมากกว่าคะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมก็ตาม ก็ไม่อาจยืนยันได้ว่าเป็นผลมาจากการเข้าร่วมกิจกรรม แต่เมื่อเปรียบเทียบฐานะทางสังคม เศรษฐกิจของนักเรียน 2 กลุ่ม พบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการศึกษามีความแตกต่างกันมาก (Floyd Harrison Stierwalt 1967 : 4057 - A)

ปี ค.ศ. 1959 โรเบิร์ต ดี ฮัมพรี (Robert D. Humphrey) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship of Participation in out-of-School Activities to School Achievement" ประชากรที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย ใช้นักเรียนชาย หญิง จำนวน 600 คน รวมทั้งผู้ปกครองครู และเจ้าของโรงเรียน นักเรียนที่เลือกอยู่ในเกรด 5 จาก 8 โรงเรียนที่มีฐานะเท่าเทียมกัน ผลวิจัยพบว่า กิจกรรมนอกโรงเรียนที่นิยมจัด ได้แก่ กิจกรรมด้านสังคม การท่องเที่ยว ศิลปะ การอ่าน การทำกรบ้าน การร้องเพลง งานอดิเรกอื่น ๆ เด็กชายมักชอบร่วมกลุ่มกิจกรรมมากกว่าเด็กหญิง เด็กมีฐานะยากจน มักชอบใช้เวลาทำงานเพื่อครอบครัวมากกว่าเด็กฐานะร่ำรวย เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ชอบใช้เวลาว่างร่วมกิจกรรมโรงเรียนค่อนข้างมาก ความแตกต่างระหว่างการร่วมกิจกรรมของเด็กหญิง เด็กชาย พบว่าไม่ค่อยมีความแตกต่างกัน (Robert D. Humphrey 1960 : 125-135)

ความต้องการการนิเทศการศึกษา

อากม จันทสุนทร ได้เสนอแนะกิจกรรมการนิเทศที่ควรจัดภายในโรงเรียนไว้ดังนี้คือ

ก. การให้ความรู้ ผู้นิเทศสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การให้คำแนะนำ
2. การประชุมปรึกษาหารือ
3. การจัดอบรม
4. การประชุมนิเทศ
5. การใช้อเอกสารให้ความรู้
6. การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

ข. การสาธิต เช่น การสาธิตการใช้เครื่องมือการปฏิบัติบางอย่างให้ดูเป็นตัวอย่าง

ค. การพาไปทำงาน เช่น พาครูไปดูการแสดง การจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานในสายวิชานั้น ๆ

ง. การประสานให้ร่วมมือกันทำงาน ผู้นิเทศก็ควรมีฐานะเป็นผู้ประสานงานเพื่อให้ครูได้ร่วมมือกันทำงานเพื่อส่วนรวม

จ. การบริหารทางวิชาการ เช่น ให้บริการวัสดุการเรียนการสอน แนะนำแหล่งวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน นั้น

ฉ. การประเมินผลและการวิจัย ผู้นิเทศก์ในโรงเรียน จะต้องใช้การประเมินผลและการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่าการดำเนินงานการเรียนการสอนนั้น มีจุดอ่อน จุดแข็งตรงไหน เพื่อจะได้แก้ไขและส่งเสริมให้ตรงจุด

ช. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้น ผู้นิเทศในโรงเรียน อาจใช้วิธีการประกวดและแข่งขันในค่านต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นให้ครูกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เช่น ประกวดการสอน เป็นต้น

ซ. การให้ไปฝึกงาน โดยจัดส่งครูไปฝึกงานในที่ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรับมาทำงานให้ได้ผลดี เช่น ส่งครูวัดผลไปฝึกงานการดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดผลในอีกโรงเรียนหนึ่ง

๗. การทำให้เกิดความเข้าใจ ผู้นิเทศก์ในโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่ เป็นผู้ประสานงานให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในระหว่างคนในกลุ่มที่ ปฏิบัติงาน (อาคม จันทสุนทร 2519 : 11-14)

กฤษณี น้ำเพชร ได้วิจัยเรื่อง "วิธปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา" เมื่อปี พ.ศ.2520 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียน ได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย คือ กิจกรรมการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตร และการสอน ปัญหา อุปสรรค ก็คือ ในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ชาคคนทวิพยากร หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านการนิเทศการศึกษา ชาคการวางแผน ดำเนินงานอย่างเป็นทางการ (กฤษณี น้ำเพชร 2520 : ฉ)

ชุม สีสุข ได้วิจัยเรื่อง กิจกรรมการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ จังหวัด ในปี พ.ศ.2523 พบว่า กิจกรรมการนิเทศที่ควรใช้กับครูนั้น ใ้้อยู่ใน เกณฑ์มากได้แก่ การบรรยายให้ครูฟัง และการจัดสัมมนาวิชาการให้ครู สาเหตุ เนื่องจากใช้งบประมาณน้อย แสดงว่ากิจกรรมการนิเทศการศึกษาที่ไร้กับครูยังไม่ได้รับการพัฒนา กิจกรรมนิเทศที่ไร้กับครู เป็นรายบุคคลที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ การจัดให้ครูสอนตามวิธีสอนใหม่ ๆ การสังเกตการสอน การปรึกษาหารือ กับครู ภายหลังจากสังเกตการสอน กิจกรรมด้านการบริการทางด้านการนิเทศ ได้แก่ การรวบรวมคู่มือสอน ผลิตเอกสาร วารสาร สำหรับครู ซึ่งได้ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์มาก ชุม สีสุข 2523 : 123-126)

รัชพงษ์ สุวรรณรักษ์ ได้ศึกษา "ความต้องการความช่วยเหลือของ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนประถมศึกษาจากผู้นิเทศ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์" พบว่า ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหา กับงานวิชาการ และต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการอื่น ๆ ทุกด้านจากผู้นิเทศ อยู่ในระดับสูง ผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน และมีประสบการณ์ต่างกัน มีความต้องการความช่วยเหลือไม่แตกต่างกัน ทั้งครูและผู้บริหารต้องการความ

ช่วยเหลือทางด้านการจัดหาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนมากกว่าด้านอื่น ๆ เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ ปรากฏว่า ครูต้องการความช่วยเหลือไม่แตกต่างกัน แต่ครูที่มีวุฒิค่า ต้องการความช่วยเหลือมากกว่า ครูวุฒิการศึกษาสูง (รัชพงษ์ สุวรรณรักษ์ 2526 : บทคัดย่อ)

ศศิญา โสรัสสุชะโต วิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครู" ผลวิจัยพบว่า การนิเทศที่ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ได้รับอยู่ในเกณฑ์น้อย ในขณะที่ความต้องการอยู่ในระดับมาก ความต้องการการนิเทศที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ การจัดหาคู่มือครู แก่ครูผู้สอนทุกวิชา ก่อนเปิดเรียน ซึ่งแจ้งให้เข้าใจความหมาย และความสำคัญของจุดประสงค์ทั่วไป จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการแก่ครู เพื่อช่วยกันเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมร่วมกัน จัดหาคู่มือวิชาภาษาไทยให้แก่ครูที่สอน จัดหาเอกสารและหนังสือเกี่ยวกับวิธีการ และเทคนิคการสอนแก่ครู แนะนำเทคนิคการสอน ส่งเสริมงบประมาณในการจัดกิจกรรมจัดหาหนังสือให้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้ (ศศิญา โสรัสสุชะโต 2524 : 89)

ทวี ชำนินอก วิจัยเรื่อง "ความต้องการนิเทศการสอนวิชาภาษาไทยของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศ พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความต้องการการนิเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ การจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างโปรแกรมการสอน การปรับปรุงวิธีสอน การสร้างอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล ผู้สอนมีปัญหาคือการจัดเวลาไม่เหมาะสมกับเนื้อหาในหลักสูตร ขาดตำราเรียน เอกสารประกอบการบรรยาย ขาดอุปกรณ์ประกอบการสอน ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง เสนอแนะให้ผู้สอนได้รับการอบรม สัมมนา เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพ และผู้บริหารควรมีการติดตามผลการสอน(ทวี ชำนินอก 2523 : บทคัดย่อ)

นพมาศ วงศ์โสภณ วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8" พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ คือ ไม่ได้มีการสำรวจปัญหาของครู-อาจารย์ ชาคแลนหนังสือ วารสาร และคู่มือต่าง ๆ และการขาดการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาครู-อาจารย์ (นพมาศ วงศ์โสภณ 2525 : บทคัดย่อ)

ประชา สิกขปัญญา ได้วิจัยเรื่อง "การปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ" พบว่า กิจกรรมการนิเทศการศึกษาที่ไรนิตศึกษาภายในโรงเรียน ดังนี้คือ กิจกรรมค้ำช่วยเหลือครู ค้ำงานการปรับตัว ได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนครูเห็นว่าปฏิบัติน้อย กิจกรรมค้ำหลักสูตรปฏิบัติน้อย กิจกรรมค้ำอุปกรณการสอน ผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติมาก แต่ครูเห็นว่ายังน้อย กิจกรรมค้ำการปรับปรุงวิชาชีพครู ผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติมาก ครูเห็นว่าน้อย กิจกรรมค้ำส่งเสริมการทำงานร่วมกันทุกฝ่าย เห็นว่าปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย กิจกรรมค้ำส่งเสริมการค้นคว้าทดลอง ผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติมาก ครูเห็นว่าปฏิบัติยังน้อย และกิจกรรมประเมินผลทุกฝ่ายเห็นว่าอยู่ในเกณฑ์น้อย โดยสรุปแล้ว ความเห็นค่อนข้างแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารกับครู (ประชา สิกขปัญญา 2524 : 122-124)

ในต่างประเทศก็ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

ปี ค.ศ. 1956 ฮาร์แลน เจ. เทรนเนอโพล (Harlan J. Trennepohl) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความช่วยเหลือในการนิเทศการศึกษาที่ครูใหม่ ในโรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐแคนซัส ต้องการและได้รับในปี ค.ศ. 1955-1956" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูต้องการความช่วยเหลือในการนิเทศการศึกษามากกว่าที่ครูเคยได้รับ ครูได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์มากที่สุด ในเรื่องความเข้าใจในสภาพชุมชน และในค้ำพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ทางอาชีพ ได้รับความช่วยเหลือ

น้อยที่สุด ในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่มีต่อชั้นเรียน และการประชุมในนครระบบโรงเรียน สิ่งที่ครูต้องการมากที่สุด แต่ได้รับน้อยที่สุด คือ การวางแผนในการสอนเด็กที่เรียนอ่อน และที่เรียนเก่ง การพัฒนาและรักษา ระเบียบวินัยที่ปฏิบัติได้ การช่วยให้ประสบความสำเร็จในการสัมภาษณ์ และการประชุมปรึกษากับผู้ปกครอง กลวิธีการนิเทศการศึกษาที่ครูต้องการมากที่สุด แต่ใช้ไม่บ่อยคือ การฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับการศึกษา การสังเกตการสอน การประชุมปฏิบัติการ การเยี่ยมเยียนครูระหว่างโรงเรียนและการสาธิตการสอน (Harlan J. Trennepohl 1958 : 952)

ปี ค.ศ. 1971 บอบบี้ เกรย์ มาโลน (Bobby Gray Malone) แห่งมหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปี ได้วิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของ อาจารย์ใหญ่ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับเลือกมาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะแล้ว พบว่า อาจารย์ใหญ่และครูมัธยมศึกษา มีความเห็นตรงกันในค่านการเอาใจใส่เกี่ยวกับคุณค่าของการปฏิบัติงานนิเทศ มากกว่าการเอาใจใส่ว่า อาจารย์ใหญ่จะทำอะไร เห็นว่าการเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมครู เพื่อเป็นสื่อในการนิเทศมีค่าน้อย อาจารย์ใหญ่ปฏิบัติงานในค่าน การเยี่ยมชั้นเรียนน้อยกว่าค่านอื่น ๆ ทั้งอาจารย์ใหญ่และครู ให้ค่านการอบรมครู ประจำการ และการปฏิบัติหน้าที่นิเทศทั่ว ๆ ไปว่า เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการนิเทศ และอาจารย์ใหญ่ให้ค่านการปฏิบัติงานทุกค่านมากกว่าครู (Bobby Gray Malone 1971 : 1233 A)

โกลเวอร์ ซีซิล คาร์ลตัน (Glover Cecil Carlton) ได้ศึกษาบทบาท ของศึกษานิเทศก์ ที่เป็นจริงตามทัศนะของครูประถมศึกษา ผลปรากฏว่าบทบาท ของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริง ได้แก่ การช่วยเหลือพัฒนาโครงการสอน หน่วยงาน ประจำเกี่ยวกับการบริหาร ช่วยกำหนดนโยบายของโรงเรียน ร่วมมือในการประชุม ครู และช่วยคัดเลือกแบบเรียน ส่วนบทบาทในอุดมคติ ต้องการให้จัดกิจกรรมการ วางแผนเตรียมการเยี่ยมโรงเรียน เพื่อสังเกตการสอน ช่วยเหลือครูจัดเนื้อหาวิชา

คัดเลือกอุปกรณ์การสอน และทำโครงการสอน (Glover Cecil Carlton
1975 : 4406)

กิจกรรมนักเรียนมีชื่อเรียกได้ต่างๆ หลายชื่อแล้วแต่การให้คำจำกัดความ จะมองในแง่มุมไหนแต่ก็มีความหมายเหมือนกัน โดยสรุปก็คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัด ขึ้นและดำเนินการโดยนักเรียนเอง ด้วยความสมัครใจ โดยมีครูคอยช่วยเหลือแนะนำ อันไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นโดยตรง การจัดกิจกรรมนักเรียนมีจุดประสงค์ ใหญ่เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางขึ้น มีความเจริญงอกงามเป็นคนที่สมบูรณ์ มี โอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนไปในทางที่พึงประสงค์ ความสำคัญของการจัดกิจกรรม นักเรียนจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และ สนองความต้องการ ความถนัด และการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ตลอดทั้ง การได้ฝึกเป็นผู้นำ ส่วนประเภทของการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรการจัด กิจกรรมนักเรียนได้แบ่งออกเป็น 10 ประเภท ซึ่งมีทั้งกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ศาสนา วัฒนธรรม นันทนาการและส่งเสริมทางวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางระเบียบการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาปี 2520 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรม และการเข้าร่วมกิจกรรม ต่อมาได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา และมีขย่มศึกษา พุทธศักราช 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521 และแก้ไขเพิ่มเติม(ครั้งที่ 3) พุทธศักราช 2524 ซึ่งมีความสมบูรณ์เป็น หลักสูตรกิจกรรม

ครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่จะทำให้การ คำเนิงานต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางที่ดี ครูที่ปรึกษาควรมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ สามารถสละเวลาและกำลังงานช่วยกิจกรรมได้มีความสนใจและเข้าใจนักเรียน มีความรู้และทักษะในสาขาที่เป็นครูที่ปรึกษา สามารถจูงใจนักเรียน และมีอารมณ์ หนักแน่นมั่นคง เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้แก่ การให้คำปรึกษา การรู้จักสนับสนุน การจัดกิจกรรม การควบคุม งานในความรับผิดชอบ การเฝ้าความสนใจ การ ประสานงานและประเมินผล ครูที่ปรึกษาจะต้องสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้

อย่างที่มีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมนักเรียนให้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และพัฒนาบุคลิกภาพทั้งด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา สร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน หลักในการจัดกิจกรรม ครูที่ปรึกษาต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมตามความสนใจ และให้นักเรียนได้แสดงออกในทางสร้างสรรค์ด้วยตนเองให้มากที่สุด ส่วนการประเมินผลกิจกรรมได้แก่การสังเกต การติดตามคุณผลงาน การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม คือ ทั้งพฤติกรรมและผลงาน

การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่ช่วยกระตุ้น ปรับปรุงช่วยเหลือครู เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาความรู้ความสามารถของครู กระบวนการในการนิเทศการศึกษาให้ได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญคือ การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล เทคนิคที่ใช้ในการนิเทศการศึกษาต้องรู้จักเลือกให้เหมาะสมกับบุคคลากร สถานการณ์ เวลา และได้ผลคุ้มค่าที่สุด เทคนิคการนิเทศมี 2 แบบคือ การนิเทศเป็นกลุ่มและการนิเทศเป็นรายบุคคล งานทางการนิเทศการศึกษา เบ็น เอ็ม แสริส ได้แบ่งไว้ 10 ประการ โดยสรุปงานทางการนิเทศการศึกษามีงานด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน การประเมินผล การจัดอำนวยความสะดวกและงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน นอกจากนี้ เบ็น เอ็ม แสริส ได้แบ่งกิจกรรมการนิเทศออกเป็น 23 ประการ โดยสรุปสามารถจัดแบ่งได้ 4 ลักษณะคือ กิจกรรมที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ กิจกรรมที่มุ่งวัตถุประสงค์ให้เกิดทักษะความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ กิจกรรมที่ติดตามขนาดของกลุ่ม และกิจกรรมที่จัดขึ้นตามประสบการณ์ที่จะได้รับ

งานกิจกรรมนักเรียนที่ครูที่ปรึกษามีภาระจะต้องจัดดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์นั้น ครูที่ปรึกษาจำต้องมีคุณลักษณะส่วนตน และมีความรู้ความสามารถและเจตคติที่ดีต่อการทำงานด้านกิจกรรมนักเรียน ถ้าเขาขาดสิ่งเหล่านี้ย่อมเกิดปัญหาในการดำเนินงานการนิเทศการศึกษาที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของครูที่ปรึกษา กิจกรรมนักเรียนจะช่วยแก้ไขปัญหาคือครูกิจกรรมนักเรียนประสบอยู่และจำต้องอาศัยเทคนิควิธีการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมจึงจะไ้ประโยชน์สูงสุด